

agter at gøre mig bekendt med efter det ærede Medlems Anvisning og anbefaling. Men der var en Ting, der slog mig ved de Forfatternavne, der blev nævnt, og det var, at de var alle sammen radikale. Nu maa det ærede Medlem være forvissat om, at jeg kender saa meget til dansk Historie-skrivning, at det ikke skal falde mig ind et eneste Øjeblik at undervurdere den Indsats, som Radikale har gjort deri. Jeg ved meget godt, hvad Erslev betyder paa dette Omraade, jeg ved udmærket godt, hvad Fredericia betyder. Jeg har læst Afsnit hos disse Forfattere, som jeg kun vilde ønske, at danske Økonomer havde skrevet. Men jeg kender ogsaa Troels Lund og Edvard Holm, og jeg kender andre, som kunde være nævnt i denne Forbindelse, ogsaa med Henblik paa den økonomiske Historie. Her er noget, jeg vil advare imod. Naar vi nu hævder et i og for sig rigtigt Princip og gør det med fuld Ret, interesserer os for det, vækker Interesse for det og samler andre interesserede om os, saa lad os komme bort fra Partistader, de bør ikke bestemmes om paa dette Omraade. Og saa vil jeg sige noget andet i et Spørgsmaal, der interesserer mig saa meget. Jeg kan henvende, hvad jeg her siger om Partistader, ogsaa andetsteds, nemlig til den danske Højskole. Den danske Højskole lærer ikke Politik i sine Læresale, men den holder ikke meget af at tage andre Folk op eller anerkende andre Folk, selv om de kan give Højskolen netop det, som den trænger til, det, som kunde blive den Fornyelse for den danske Højskole, som alle de, der mener den det godt og kender den, raaber paa, som ogsaa Hr. Appel raaber paa, naar han kalder paa den biologiske Side i Samfundets Udvikling — dermed kan han ikke mene andet end selve de Love, efter hvilke Udviklingen har fundet Sted, altsaa hovedsagelig de økonomiske og de kulturelle Love. Højskolen er meget utilbøjelig til at anerkende noget eller nogen eller modtage noget eller nogen, som kommer fra en Side, der ikke har det politiske blaa Stempel. Dette advarer jeg imod, naar vi mener det alvorligt i denne Sag, og der er udmærket god Grund til at mene det alvorligt, for det har overordentlig meget at betyde, at der læres økonomisk Historie og økonomisk Udviklingshistorie. Vi vilde undgaa mange Dumheder, ogsaa paa Politikens Omraade, hvis vi lærte det. Historien, har man sagt, gentager sig aldrig. Andre har sagt: Historien gentager sig altid. Begge Dele er lige rigtige. Historien gentager sig nemlig aldrig akkurat paa samme Maade, men ganske de samme

Problemer kommer frem fra Periode til Periode og kræver deres Løsning, og den, der kender Løsningen fra tidligere Tider, kan tage sig i Agt for grumme meget, som den, der ikke kender den, ganske roligt vil gøre om igen.

Men der er ogsaa, naar vi nu er inde paa disse Forhold, en Ting, som vel maa mærkes, og det er, at skal vi søge Paralleller med en Periode som den, vi staar i, kan det ikke nytte, at vi gaar 100, 200, 300, 400, 500 Aar tilbage, for der er en Afgrund mellem alt det, der levede den Gang, og os. Vil vi finde Tider, Forhold og Politik, saadan som de er i vor Tid, maa vi helt tilbage til Romertiden. Da var det det samme. . . . Ja, det ærede Medlem Hr. Pinstrup ler, men det er, fordi han ikke kender de Forhold, fordi han ikke har gjort sig klart, hvad Ligheden er mellem vor Tid og den Tid, og hvad Uligheden er med alt det andet, som ligger imellem. Grundforholdene i hin Tid var akkurat de samme som nu, det var Samfærdsel og Samhandel. Om det er Samfærdsel og Samhandel paa Jernbane og pr. Telegraf, er forholdsvis ligegyldigt, men det var Samfærdsel og Samhandel, ganske i Modsætning til den senere Tid, der netop var Isolation. Datiden havde en Pengeøkonomi i Modsætning til senere Tider, som havde en Naturalieøkonomi, en Naturalieomsætning. Datiden frembød en stærk Centralstyrelse, saa snart vi kommer op i Kejserdømmets Tid, i Modsætning til den senere svage Kongemagt og Magtens Spredning rundt omkring i de enkelte Provinser. Datiden havde et Pengevæsen, Datiden havde et Retssystem, som var egnet for Handelen, for det bevægelige Gods, og som den Dag i Dag jo er et Led i alle civiliserede Landes Retssystemer, i Modsætning til den senere Tid med sin Landret og sin Folkeret, som var ganske overordentlig tungt bevægelig og kun egnet for Retshandler, der foretoges meget sjældent.

Saadan kunde man blive ved. Og hvis man nu ser paa de politiske Spørgsmaal fra hin Tid, vil man se, at det er ganske de samme, der gaar igen i Nutiden. Om De siger Graccherne eller De siger Niels Frederiksen, er Hip som Hap, det er akkurat det samme baade i Henseende til Maal og Midler. Hvad var det, der var sket, den Gang Graccherne skulde have deres store Reform igennem? Det var det, at Italien, som var et Bondeland, oprindeligt med Gaarde som vore Bøndergaarde, efter Erobringer, navnlig efter at man havde erobret Sicilien, var begyndt at komme ind paa Slavedrift. Store Godser, Latifundier,